

اصول بانکداری

محمود بهمنی

مهدی غفاری

بهمنی، محمود، ۱۳۲۹ -

اصول بانکداری / محمود بهمنی؛ مهدی غفاری. -- تهران: مؤسسه عالی بانکداری ایران،

۱۳۸۴.

۳۰۴ ص.

ISBN: 964 - 6239 - 60 - 9

فهرست نویسی براساس اطلاعات فیبا.

۱. بانک و بانکداری - - ایران. ۲. بانک و بانکداری - - قوانین ومقررات - - ایران.

الف. غفاری، مهدی ب. مؤسسه عالی بانکداری ایران ج. عنوان.

۳۳۳/۱۰۹۵۵

HG ۳۲۷۰ / ۲ / ۱۶ ب ۸۸

۳۹۹۸۵ - ۸۴ م

کتابخانه ملی ایران

اصول بانکداری

تألیف: محمود بهمنی، مهدی غفاری

ناشر: مؤسسه عالی بانکداری ایران، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

چاپ اول اسفند ماه ۱۳۸۴، چاپخانه: خورشید

شمارگان ۳۰۰۰ جلد

نظارت بر چاپ و امور فنی: مؤسسه همراه

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

شابک: ۹۶۴ - ۶۲۳۹ - ۶۰ - ۹

ISBN: 964 - 6239 - 60 - 9

پیشگفتار

در دنیای امروز، بخش پولی اقتصاد، حامی و هدایتگر سازمان های اقتصادی کشورها است. تمام داد و ستدهای روزانه، تولید- مصرف، بر مبنای پول، ارزیابی و به حکم نیاز با واسطه گری پول انجام می گیرد. رواج پول و رویکرد عملی مردم به بهره گیری از پول، نقش مؤثر و فراگیری به پول داده حتی مورخین تمدن بشری، بر این باورند که دستاوردهای حیرت انگیز علمی تمدن مرهون پذیرش و گردش پول است.

متفکران اقتصادی در بررسی روند تحول و تکامل علم اقتصاد پذیرفتند که پول پایه گذار حرفه صرافی و بنیانگذار صنعت بانکداری و موجب بسط تجارت در روابط بین المللی است. بانک های مرکزی به دلیل ضرورت ضرب سکه، چاپ اسکناس و خلق پول تشکیل شدند و تنها مرجع قانونی بودند که توانستند در تثبیت و حفظ ارزش پول مدیریت داشته و بر این اساس کنترل حجم و سرعت گردش پول را به عهده بگیرند.

به مرور زمان نقش بانک های مرکزی و بانک های تجاری و تخصصی تکامل یافته است به نحوی که در جهان امروز هیچ کشوری نمی تواند از پیشرفت برخوردار باشد مگر اینکه از نظام بانکی و مالی روزآمد و کارآ برخوردار باشد. در این میان نقش بانک ها که قبلاً شامل

واسطه گری مالی بوده است به بسیاری از زمینه ها از جمله تخصص و مدیریت ریسک بنگاهها در نظام اقتصادی، انجام و تسهیل معاملات مالی پیچیده مانند حقوق اختیار معامله و مانند آن گسترش یافته است. علاوه بر آن بانک های مرکزی همراه با سایر بخشهای شبکه بانکی نقش حساس و حیاتی اجرای سیاستهای پولی را به عهده داشته اند. به نحوی که در جهان امروز بانک های مرکزی مهمترین مراکز تنظیم حرکت متعادل نظامهای اقتصادی و کنترل تورم محسوب می شوند.

مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران بر این اساس و با توجه به نیاز به تهیه مطالب آموزشی، طرح تدوین کتاب «اصول بانکداری»، با توجه به محورهای روند تکامل بانکداری، اصول چهارگانه تأسیس بانک، مبانی نظام اعتباری، توجیه اعطای تسهیلات بانکی در حیطه قانون عملیات بانکی بدون ربا، تشکیل مؤسسات اعتباری و به ویژه تشریح وظایف بانک مرکزی را به بعضی از اعضای مجرب هیأت علمی خود محول کرد. اجرای این طرح منجر به تدوین کتاب حاضر شد که از یک طرف شامل جمع آوری قوانین و مقررات و پژوهش در عملیات بانکی، و از طرف دیگر بذل توجه به عملکرد بانکهای خارجی است.

مؤسسه عالی آموزش بانکداری ایران با سپاس از همکاری مؤلفین محترم، از استادان و مدرسان کتاب درخواست دارد با نقد مطالب و ارائه نظرها، موضوعات مطروحه را تکمیل نموده و موجب تأمین نیازهای آموزشی در دروس مدیریت بانکی و حرفه بانکداری شوند. طبعاً، دقت و توجه منتقدانه علاقمندان و دانشجویان رشته بانکداری است که منجر به تقویت و تکامل تألیفاتی از این دست خواهد شد.

سید محمد طبیبیان

رئیس مؤسسه عالی بانکداری ایران

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول : روند تکامل بانکداری
۱۱	مقدمه
۱۵	بانکداری در قدیم (تا حدود قرن پنجم میلادی)
۱۵	بانکداری در قرون وسطی (از حدود قرن پنجم تا پانزدهم میلادی)
۱۶	بانکداری در دوره جدید (از حدود قرن پانزدهم به بعد)
۲۵	بانکداری در ایران
۲۵	مؤسسات صرافی
۲۷	مؤسسات بانکی
۳۰	تأسیس اولین بانک ایرانی
۳۱	تأسیس بانک ملی ایران
۳۵	تأسیس بانک مرکزی ایران
۳۶	مقررات و قوانین بانکی ایران
۳۷	تصویبنامه‌های بانکی
۳۸	قانون بانکداری سال ۱۳۳۴
۳۹	قانون بانکی و پولی کشور مصوب ۱۳۳۹/۳/۷
۴۰	قانون پولی و بانکی کشور مصوب ۱۳۵۱/۴/۱۸
۴۱	تأسیس بانک‌ها
	فصل دوم : تأسیس بانک
۵۷	اصول چهارگانه در بانکداری
۶۱	شکل قانونی بانک‌ها
۶۴	تأسیس بانک‌های غیردولتی در ایران
۶۵	سرمایه بانک، کفایت سرمایه
۶۹	ارزیابی سودآوری

	فصل سوم : سپرده‌های بانکی
۷۳	انواع سپرده‌های بانکی
۷۴	حجم پول در گردش
۷۵	شبه پول
۷۶	سرعت گردش پول
۷۶	عوامل مؤثر در سرعت گردش پول
۷۷	نقدینگی بخش خصوصی
۷۸	پول آفرینی بانک ها
۸۲	مقررات مربوط به سپرده‌های بانکی
	فصل چهارم : تجهیز منابع پولی
۸۷	سپرده‌های قرض الحسنه (جاری - پس انداز)
۸۹	سپرده‌های سرمایه‌گذاری (کوتاه مدت و بلندمدت)
۹۰	تعریف چک
۹۱	انواع چک
	فصل پنجم : روابط بین بانک‌ها
۹۷	سازمان کلرینگ
۱۰۰	روابط نمایندگی بین بانک ها
۱۰۰	روش تسویه
	فصل ششم : مبانی نظام اعتباری
۱۰۵	مفهوم نظام اعتباری
۱۰۵	مفهوم تخصیص منابع
۱۰۶	اهداف ، اصول و ویژگیهای نظام اعتباری جدید
۱۰۹	عوامل اساسی و معیارهای تعیین اعطای تسهیلات
	فصل هفتم : وام‌های بانکی
۱۱۷	اصل تخصصی بانکی
۱۱۹	سیاست کلی بانک ها در پرداخت وام

۱۲۱	تسهیلات اعطائی در قانون عملیات بانکی بدون ربا
۱۲۱	انواع تسهیلات
۱۲۴	قرض الحسنه اعطائی
۱۲۵	مضاربه
۱۲۶	مشارکت مدنی
۱۲۷	مشارکت حقوقی
۱۲۸	سرمایه گذاری مستقیم
۱۲۹	فروش اقساطی
۱۳۰	اجاره به شرط تملیک
۱۳۱	سلف
۱۳۲	جعاله
۱۳۲	مزارعه
۱۳۳	مسابقات
۱۳۳	سرمایه گذاریهای بانکی
۱۳۹	ضمانتنامه های بانکی
	فصل هشتم : مدیریت دارایی ها و بدهی های بانک تجاری (مدیریت منابع و مصارف)
۱۴۳	داراییهای بانکی
۱۴۴	مدیریت داراییها
۱۴۵	بدهیهای بانکی
۱۴۶	مدیریت بدهی ها
۱۴۸	ذخائر پنهان
۱۴۸	اوراق سهام قابل عرضه در بازار
۱۴۹	اوراق بهادار بدهی قابل عرضه در بازار
۱۵۲	تنزیل و تنزیل مجدد بروات تجاری
۱۵۲	تأمین اعتبارات
	فصل نهم : مدیریت ریسک
۱۵۹	مقدمه
۱۵۹	تعریف ریسک و انواع آن

۱۶۵	پیماننامه جدید سرمایه
۱۶۶	ریسک‌های مرسوم در بانکداری اسلامی
	فصل دهم: ابزارهای جدید مالی و اقلام زیر خط ترازنامه
۱۶۹	ابزارهای جدید مالی و اقلام زیر خط ترازنامه
۱۷۱	اقلام زیر خط و خارج از ترازنامه (بدهی‌های احتمالی)
	فصل یازدهم: مؤسسات اعتباری - صندوق‌های قرض‌الحسنه
۱۷۷	مؤسسات اعتباری غیربانکی
۱۸۰	صندوق‌های قرض‌الحسنه
۱۸۶	قانون تنظیم بازار غیرمتشکل پولی
۱۸۸	پست بانک
۱۹۳	تأسیس بانک و مؤسسات در مناطق آزاد تجاری و صنعتی
	ضمائم
۲۰۰	قانون صدور چک تا اصلاحات مصوب ۱۳۸۲/۶/۲
۲۱۳	قانون پولی و بانکی کشور
۲۴۸	قانون ملی شدن بانک‌ها
۲۴۹	لایحه قانونی اداره امور بانک‌ها
۲۷۳	قانون عملیات بانکی بدون ربا
۲۸۳	آییننامه‌های قانون عملیات بانکی بدون ربا
۲۸۴	تجهیز منابع پولی
۲۸۷	تسهیلات اعطایی بانکی
۳۰۱	بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران
۳۰۳	متفرقه